

Hitlerjeve čete zasedle rusko Črno morje

Nemci ujeli več tisoč ruskih vojakov v prodiranju proti Odesi. Pravda piše, da Rusija ne sme podcenjevati udarne sile sovražnika, čeprav so nemške armade utrpeli ogromne izgube v vojaštvu in bojnem materialu. Angliške bombe razdejale Korintski prekop. Tristo bojnih letal bombardiralo nemška industrijska središča. Roosevelt in Churchill zagotovila Stalina, da bo Rusija dobila vso mogočo pomoč v borbi proti Hitlerjevi vojni mašini.

18. avg.—Tu so danes izjavili, da so se ruske čete izklopile iz Nikolajeva, mornariške baze in industrijskega središča ob Črnem morju, in Krivoj Rog, rudniško središče ob reki Dnjeper. Nikolajev leži 60 km severovzhodno od Odesa.

Pravda komunicira pravi, da so se razdeljali pomole v Nikolajevu, preden so se umaknili. Komunistična dostavlja, da je bil umik vojakov po sridnih bitkah, v katerih so Nemci utrpeli velike izgube.

Na drugih frontah se bitke nadaljujejo. V bitki pri nekem majhnem mestu, ki je trajala več dni, je bilo 20.000 nemških vojakov ubitih in ranjenih.

18. avg.—Nemške armade kontrolirajo Nikolajev in Krivoj Rog. V bitkah pri slednjem mestu so Nemci ujeli 7000 ruskih vojakov in zaplenili ogromne količine orožja, streliva in drugega bojnega materiala.

18. avg.—Med Krivoj Rogom in Nikolajevom se ruske armade pripravljajo v pasti, iz katere se ne morejo izločiti. Nemški letalci bombardirajo razdeljalec mostov na reki Dnjeper.

Na okupaciji Krivoj Roga in Nikolajeva so začele Hitlerjeve čete prodirati proti Odesi, nemškemu ruski pristaniščni mestu ob Črnem morju.

18. avg.—Mogočna sovjetska vojska uničila mašino v Nikolajevu, ki jo je izdeloval bojalni vojaški krog. Le nekaj ostankov ruske oborožene sile, kateri poveljuje maršal Buharin, se je izognilo zajetju in uničenju po nemških okoliščinah, ki se vaje po bogatih poljih južnozaprane Rusije.

18. avg.—Za poset Ukrajine se pripravljajo po načrtih strategičnega pomena. Prva velika nemška vojska je bila izvožena pri Nikolajevu in Minsku, druga pa pri Smolensku. Uradni komunistični pravi, da so Rusi na tihon frontah izgubili dva milijona vojakov. Število vključuje ujete in ubite.

18. avg.—Sovjetska poročila, da je bil nemški vojaški iz Ukrajine odrejen iz strategičnih razlogov, so komunistični pravijo nacijski krogi. "Ruske vojske enote na zapadno od reke Dnjeper so bile razpršene in ostankom uničene."

18. avg.—V prvih operacijah v Ukrajini so 25 ruskih divizij obkrožene pri Umanu, južnozaprano od Odesa. Ostali oddelki so bili obkroženi in ujeti med Odeso in Nikolajevom, lukama ob Črnem morju.

18. avg.—Finska. 16. avg.—Nemške čete so obkrožile tri ruske bataljone in jih prisilile pri Tolvajarvi in Aglajvi, 50 milj severno od Ladoga jezera. Finske čete so pri prodiranju proti Leningradu zagrabile mesto na karelijski polotopi, ki ga obkrožile Karelci.

18. avg.—Finci okupirali štiri mesta. To so Kaukola, Hiitola, Kallio in Kirvu. Dalje so se razširile izletniške proge, ki vodijo do mesta z Leningradom. Na severnem mestu se nahajajo

na ozemlju, ki ga je morala Finska odstopiti Rusiji v marcu preteklega leta.

16. avg.—Tu poročajo, da so sovjetske čete obdržale svoje pozicije v ukrajinskem sektorju, obenem pa so priznali, da nemške in finske kolone prodirajo proti Leningradu s treh strani — po karelijski zemeljski ožini na severu, od Russa na jugu in Estonije na zapadu.

Moskva je priznala umik vojaških čet iz Kirovograda in Prvomajskaja in nemško okupacijo dveh mest v bližini Nikolajeva, luke ob Črnem morju. Nemški letalci so ponovno skušali invadirati ozračje nad Moskvjo, a so bili pognani nazaj, preden so se približali mestu.

Pravda, glasilo komunistične stranke, pravi, da enote nemških tankov, podprte s artiljerijo, skušajo priti za hrbet ruske armade. Letala spuščajo na tla padalce, lahke tanke in oklopne automobile.

"Mi ne smemo podcenjevati udarne sile in kapacitete sovražnika, čeprav so Hitlerjeve armade utrpeli ogromne izgube v vojaštvu in materialu," piše Pravda. "Možnost je, da bodo nove oklopne divizije vržene na bojišče."

Kairo, Egipt. 16. avg.—Vrhovno poveljstvo poroča, da so angliški letalci v dveh napadih razdejali Korintski prekop, strateško vodno pot med Peloponezijo in Grčijo. Letalski napadi so bili izvršeni tudi na Augustu in Syracuse, italijanski mesti. Osišena vojaška garnizija pri Tobruku, Libija, je bila uničena.

London, 16. avg.—Letalski ministri je naznanil, da je tristo angleških bojnih letal bombardiralo nemška industrijska središča. Bombe so padale na Hannover, Brunswick, Magdeburg in druga nemška mesta.

Drugi roji angleških letal so metali bombe na nacijska oporišča v Franciji, Belgiji in Holandiji, ki so porušile več vojaških objektov in povzročile ogromno škodo.

Washington, D. C., 16. avg.—Predsednik Roosevelt in angleški premier Winston Churchill sta, ki sta konferirala na angleški bojni ladji Prince of Wales, poslala poslanico Stalinu z zagotovilom, da bo Rusija dobila vso mogočo pomoč v borbi proti Hitlerjevi vojni mašini. Skupna ameriško-angleška mislijo, da bo kmalu odstopovala v Moskvi, kjer se bo posvetovala s sovjetskimi voditelji o pomoči.

Državni departament je naznanil, da sta nato z zagotovilom pomoči sovjedom izročila Stalinu poslanika Amerike in Anglije v Moskvi.

Kitajske čete reokupirale mesto Čungking, Kitajska, 16. avg.—Uradna časopisna agencija poroča, da so kitajske čete reokupirale Hsiao, mesto v provinci Šansi, ki je bilo v japonskih rokah tri in pol leta. Kitajci so pričeli napadati to mesto zadnji ponedeljek in pognali Japonce v beg. Hsiao leži ob železnici, ki vodi v Tajvan, glavno mesto province Šansi.

ADF svari pred novo krizo

Porast števila brezposelnih delavcev

Washington, D. C., 16. avg.—Ameriška delavska federacija je opozorila vlado na porast števila brezposelnih delavcev v dveh prihodnjih mesecih kot posledica znižanja produkcije blaga za civilno porabo. Industrije, ki niso udeležene v produkciji bojne opreme, ne morejo dobiti surovega materiala.

Buletin ADF, vsebujoč pregled ekonomskega položaja, pravi, da bo moralo najmanj 5000 tovarn zapreti vrata. To pomeni, da bo okrog dva milijona delavcev izgubilo delo.

"Edino upanje teh tovarn in delavcev je hitra premostitev v podjetja, ki izdelujejo bojno opremo," pravi federacija v svojem buletinu. "Ako se to ne bo zgodilo, tedaj bodo morali delavci iskati zaslužek drugje."

Omejitev porabe gasolina na vzhodu

Sedemnajst držav prizadetih

Washington, D. C., 16. avg.—Sistem delitve gasolina v odmerkih v vzhodnih državah, da se zmanjša poraba gasolina za dvajset odstotkov, je bil razglašen po federalnem uradu za kontrolo cen in civilnih dobav. Zadevno odredbo je objavil Leon Henderson, načelnik urada, na prošnjo Harolda L. Ickesa, notranjega tajnika.

Nakaznice sicer ne bodo izdane lastnikom avtomobilov, kajti odredba določa, da operatorji gasolinskih stanic dobe manj gasolina. Pričakuje se, da bodo nadaljnj omejitve porabe gasolina odredbe v bližnji bodočnosti. Federalni distrikt in sedemnajst držav je prizadetih. Te so Maine, New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Connecticut, Rhode Island, New York, Pennsylvania, New Jersey, Delaware, Maryland, Virginija, West Virginija, North Carolina, South Carolina, Georgija in Florida.

Naznanilo pravi, da je bil ta korak storjen, da se poraba gasolina usoglasi s prometnimi sredstvi. Ta sredstva so bila zmanjšana kot posledica transferiranja parnikov, ki so dovajali gasolin na vzhod, Angliji.

Thomas in Smith debatirala o vojni

Chicago, 16. avg.—Norman Thomas, socialistični vodja, in T. V. Smith, profesor filozofije na čikaški univerzi, sta sinoči debatirala o vojni v dvorani te univerze pred 1500 poslušalci. Thomas je dejal med drugim, da Amerika ne sme iti v vojno samo radi tega, da dobi sedež na mirobnih konferenci. "Med stalinizmom in hitlerizmom ni skoro nobene razlike," je dejal. "Amerika ne sme poslati ekspedicijske armade v Evropo, da bi njeni sinovi prelivali kri na tamkajšnjih bojiščih. Ta vojna najbrže ne bo prinesla odločitve, temveč rezultirala v izčrpanju vseh zavojevalnih držav." Smith je dejal, da bo, bolj zaupa Rooseveltovi administraciji, ki vodi to deželo, da ona odloči, ali gre Amerika v vojno

VAŽEN ZAKLJUČEK KONVENCIJE AVTNE UNIJE

Komunisti, naciji in fašisti izločeni iz uradov POGAJANJA Z JEKLARSKIMI MAGNATI

Buffalo, N. Y., 16. avg.—Delegatje na konvenciji unije združenih avtnih delavcev so sprejeli resolucijo, da ne more biti noben komunist, nacija, fašist ali oseba, ki simpatizira z njimi, izvoljen ali imenovan v kateri koli urad, s 1950 proti 920 glasovom. Resolucijo je predložil Harvey Kitzman, delegat iz Racina, Wis.

Konvenciji je bila predložena tudi resolucija, da noben član socialistične stranke ne more biti izvoljen v urad, ker so smernice te stranke v nasprotju s smernicami Kongresa industrijskih organizacij.

Detroit, Mich., 16. avg.—Okrog 17.000 delavcev mora počivati zaradi spora, ki je nastal med avtno unijo in Briggs Manufacturing Co., ker je kompanija disciplinirala nekega unijskega zaupnika, ko je pustil svoje delo brez dovoljenja. On je tudi provociral stavko v dveh departmentih in s tem kršil pogodbo med unijo in kompanijo.

Tovarna Chrysler Motor Co., v kateri izdelujejo avte znamke Plymouth, je morala tudi ustaviti obrat zaradi pomanjkanja materiala.

Washington, D. C., 16. avg.—Konferenca med uradniki mornaričnega departmeta in L. H. Korndorffom, predsednikom Federal Shipbuilding & Drydock Co. ni prinesla nobenega rezultata. Družba ima za pol milijarde dolarjev vladnih naročil. Stavka, v kateri je prizadetih 17.000 delavcev, je bila oklicana pred enim tednom.

Pittsburgh, Pa., 16. avg.—Voditelj jeklarske unije CIO so bili na konferenci predsednikov 75 krajevnih unij in reprezentantov delavcev, uposlenih v tovarnah "Malega jekla", pooblašeni, naj se pogajajo z jeklarskimi kompanijami glede sklenitve pogodbe. V tovarnah "Malega jekla" je uposlenih okrog 170.000 delavcev.

David J. McDonald, tajnik jeklarske unije, je dejal, da so bile Republic Steel Corp., Bethlehem Steel Co., Youngstown Sheet & Tube Co. in Inland Steel Co. obveščene o zaključkih konference in izrazil upanje, da se bodo pogajanja glede sklenitve pogodbe kmalu pričela.

New York, 16. avg.—Stavka voznikov, kateri je oklicala unija ADF, je bila preklicana in vsi stavarji so se danes vrnili na delo. V stavki je bilo zavojevalnih okrog tisoč voznikov.

Mirna izvedba okupacije Islandije

Raleigh, N. C., 16. avg.—Mornarični tajnik Frank Knox je dejal, da ni bila niti ena krogla izstreljena v zvezi z okupacijo Islandije, danskega otoka. On je priznal, da ameriške bojne ladje stražijo vode ob obrežju Islandije in da niso dovolj opazile nobene nemške podmornice. Te se drže proč od otoka, kar potrjuje dejstvo, da ni bil noben parnik potopljen v bližini Islandije, odkar so jo ameriške čete zasedle.

ali ne, kot pa Thomasu ali R. M. Hutchinsu, predsedniku čikaške univerze, senatorju Wheelerju, Lindberghu in drugim izolacionistom.

Beaverbrook apelira za pomoč

Amerika naj zalaga Anglijo z orožjem in živili

Washington, D. C., 16. avg.—Lord Beaverbrook, minister za zalogo v Churchillovi vladi, je v razgovoru z reporterji priznal, da je dospel v Združene države z namenom, da Anglija dobi več tankov, bojnih letal, streliva in živeža na podlagi posojilno-najemninskega zakona. "Ako pričakujete od nas, da bomo storili vse, kar želimo, tedaj nam pomagajte kolikor morete in kakor hitro morete," je dejal. "Mi smo udeleženi v strahovitem konfliktu s sovražnikom, ki je dobro organiziran in veruje v zmago. Proti njemu se bomo morali boriti še dolgo časa."

Beaverbrook je spretno odgovarjal na vprašanja reporterjev, ki so hoteli vedeti detajle poteka konference med Rooseveltom in premierjem Churchillom, katere se je tudi on udeležil. "Na konferenci smo razpravljali o vprašanju zalog," je dejal. "Preko tega ne morem iti." Na vprašanje, ali bo vojna v zraku zadostovala za poraz Nemčije, je odgovoril, "da Anglija ni bila tepena v zračni vojni. Mi smo dosegli velike uspehe z ameriškiimi bombniki v letalski vojni. Anglesko ljudstvo je hvaležno Ameriki za pomoč, ki jo dobiva v obliki letal, orožja, streliva in drugega bojnega materiala."

Beaverbrook je pohvalil tudi junaka borbo, ki jo vodijo sovjetske armade proti Hitlerjevi oboroženi sili. Anglija bo podpirala to borbo po svoji moči.

Izgredi v zasedeni Franciji

Deportacije sorodnikov ubežnikov

Vichy, Francija, 16. avg.—Sem dospela poročila iz Pariza omejnajo resne izgrede, v katerih je bilo več oseb ubitih in ranjenih. Druga vest pravi, da se katoliški duhovni v Loreni upirajo nemškim avtoritetam.

Joseph Buerckel, upravitelj Lorene, katero nameravajo nacija zaeno z Alzacijo priključiti Nemčiji, je izdal dekret za deportacijo vseh francoskih družin, katerih sinovi so pobegnili iz province v Nemčijo. Dva moška in ena ženska so bili ubiti pri bombni eksploziji v Nici.

Deportacija sorodnikov in družin ubežnikov mladeničev, ki so pobegnili iz zasedene in nezasedene Francije, se je pričela danes.

Admiral Jean Darlan, podpredsednik francoske vlade, je v govoru po radiu dejal, da poraz Francije ne sme voditi v obup, temveč v premišljevanje v prošlosti storjenih napak. Francija mora skrbeti, da se ne ponove.

Japonski trgovci zapuščajo Hongkong

Hongkong, 16. avg.—Japonski generalni konzul Kano je izjavil, da je že več sto japonskih trgovcev zapustilo to kolonijo in odstopalo domov, kar je posledica angleške odredbe glede "zarnitve" japonske imovine in omejitve izvoza. Čez 400 japonskih firm je že zaprlo vrata. Kano je izrazil upanje, da se bodo trgovci povrnil, ko nastanejo normalne razmere.

Mobilizacija za civilno obrambo v Philadelphiji

Philadelphia, Pa., 16. avg.—Tu se je pričela prostovoljna mobilizacija za civilno obrambo. Dr. Hubley R. Owen, načelnik mest-

Domače vesti

Obiski
Chicago.—Gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete so 15. t. m. obiskali: Anton Avsec in njegova hči Ellen iz Stanton, Ill., ter Dorothy Pelko iz Indianapolis v spremstvu Ane Zupančič in njenega sina Harolda.

Milwauške vesti
Milwaukee.—V sosednjem Sheboyganu je zadnje dni umrla Mary Kropušek, stara 49 let. Drugih podrobnosti o njej ni. Poroke v Milwaukeeju: Louis Videmšek in Frances Verbič, Neeland P. Bamke in Justina M. Bertoncelj, George Haselbeck in Anne Zavodnik ter Frank Lipovšek in Justina Petrič.

Iz Clevelanda
Cleveland.—Pri delu v tovarni se je 13. t. m. smrtno ponesrečil Jack Šnajder, doma od Reke. V Ameriki je bil 28 let in tu zapušča ženo, brata in dve sestri.—Dne 14. t. m. je v bolnišnici umrl Frank Turšič, star 43 let.

Avstralske čete prihajajo v Singapor

Atlee zagotavlja afriške študente

Singapor, 16. avg.—Nadaljnje avstralske čete so včeraj dospole v to britsko trdnjavo na Daljnem vzhodu. Vojaški krogli so izjavili, da je največja oborožena sila koncentrirana v tej trdnjavi in na Malajskem polotoku od začetka evropske vojne.

Avstralski vojaški kontingent, ki je prišel sem, reprezentira vse branje armade. Tanki in težki topovi so dospeli v Singapor iz Avstralije in Velike Britanije nekaj dni pred prihodom vojaštva.

Maršal Robert Brooke-Popham, vrhovni poveljnik angleške oborožene sile v Singaporu in na Malajskem polotoku, je dejal, da je ta dovolj močna za preprečitev invazije s strani potencialnega sovražnika. Ta bo moral pretehtati vse okolnosti, preden se odloči za udarec.

London, 16. avg.—Laborit Clement R. Atlee, član Churchillove vlade, je v svojem govoru pred afriškimi dijaki naglasil, da se bodo načela, katera sta razglasila Churchill in predsednik Roosevelt po konferenci nekje na severnem Atlantiku, aplicirala na vsa plemena.

"V bližnji bodočnosti vidim večji obseg samovlade v Afriki in višji življenjski standard za vsa afriška ljudstva," je rekel Atlee. "Delavska stranka je vedno vodila opozicijo proti izkoriščanju zamorskih plemen po beli rasi. Z zadovoljenjem gledam na razvoj, ki pomeni s starimi teorijami, da morajo zamorska plemena služiti in biti pokorna belopoltnim gospodarjem. Naše načelo je bilo in je še, da morajo vse rase dobiti pravičen delež od bogastva, ki ga producirajo."

General MacArthur preuzel letalske zbornice

Manila, Filipini, 16. avg.—General Douglas MacArthur je prevzel letalske zbornice kot prvi korak v inkorporiranju filipinske oborožene sile pod svojim poveljstvom. Zborni vključujejo sto letalcev, 60 letalskih kadetov in 53 letal. Deset regimentov filipinske armade bo priključenih ameriški oboroženi sili na Filipinskih otokih 1. septembra.

nega obrambnega sveta, je dejal, da se je več sto oseb prijavilo. Cilj kampanje je mobilizacija 50.000 prostovoljcev, moških in žensk, za civilno obrambo.

AMERIKA SE ŠE NE BO ZAPLETALA V VOJNO

Odmev Roosevelt-Churchillove deklaracije

NEMCIJA ODGOVORI Z OROŽJEM

Washington, D. C., 17. avg.—Predsednik Roosevelt je po povratku s konference z angleškim premierjem Churchillom izjavil, da Amerika ni bolj blizu vojne kot je bila pred to konferenco. Dalje je rekel, da je med njim in Churchillom popoln sporazum o vseh fazah vojne situacije, kakor tudi o rusko-nemškem konfliktu. Nobena dvoma ni, da se bo Rusija uspešno upirala Hitlerjevi vojni mašini.

Roosevelt je rekel, da je razpravljajal s Churchillom o pomoči sovjedom. Rusija ne bo dobila pomoči v smislu posojilno-najemninskega zakona, ker ima dovolj zlata v Ameriki za kritje naročil orožja in bojnega materiala.

Tokio, 16. avg.—Tukajšnji listi so objavili deklaracijo predsednika Roosevelta in premierja Churchilla o skupni politiki Združenih držav in Velike Britanije proti totalitarizmu na prvih straneh, zaeno pa so namignili, da ta politika ograža japonske interese.

Očitno je, da stoji Japonska pred novo krizo. Časopise in uradni krogi vidijo nevarnost obkrožitve Japonske in poostreje blokade. Vlada je naložila nove davke, da dobi nadaljnje virov dohodkov in tako podpre majajočo se finančno in gospodarsko strukturo.

Berlin, 16. avg.—Deutsche Diplomatische Politische Korrespondenz, glasilo zunanjega urada, je označilo Roosevelt-Churchillov program za plagijat Wilsonovih mirovnih točk. "Ta ne more vplivati na ljudstva, ker so avtorji programa isti kot oni, ki so prevarali svet pred 25 leti z obljubami, katerih niso izpolnili," pravi ta list. "Nihče ne more pričakovati od Nemčije, da bi resno proučevala ta program. Nasprotno, ona bo dala svoj odgovor izključno z orožjem, ki ga poseduje."

Drugi nacijski listi so karakterizirali program kot zavajalno propagando, ki se je pričela v nepravem času.

Rim, 16. avg.—Fašistični krogi so izjavili, da deklaracija Amerike in Anglije ne bo vrgla osišč Rim-Berlin-Tokio iz tira.

Vichy, Francija, 16. avg.—Francoska vlada je namignila, da odklanja skupno deklaracijo predsednika Roosevelta in angleškega premierja Churchilla o mirovnih ciljih. "Deklaracija le oživlja Wilsonove točke in doktrino, ki so imele neakakšno vrednost pred 25 leti, a so se izkazale za nezadostne," je rekel predstavnik Petainove vlade. "Deklaracija ni garancija za mir in pravičnost."

Francozi ustavili ameriški parnik

San Juan, Portoriko, 16. avg.—Kapitan C. E. Nilsen je poročal, da je križarka Le Triomph ustavila njegov parnik v bližini portoriškega obrežja. Ta je enota bojne mornarice "svobodnih Francozov", ki sodelujejo z Veliko Britanijo v borbi proti osi. Na parnik so prišli častniki križarke, da ugotove, ali vozi blago na otok Martinique, ki je pod kontrolo Petainovega režima v Vichyju. Po kratki preiskavi so častniki zapustili parnik in se vrnili na križarko.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Redovna cena za članstvo (vključno s poštnimi stroški) v ZDA in Kanadi \$2.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$5.00 za četrt leta; za članstvo v Evropi \$1.50 na leto, \$2.25 za pol leta; za članstvo v tujini \$3.00 na leto, \$4.50 za pol leta, \$6.00 za četrt leta.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, \$3.00 per half year, \$5.00 per quarter year; for Europe \$1.50 per year, \$2.25 per half year, \$3.00 per quarter year; for foreign countries \$3.00 per year, \$4.50 per half year, \$6.00 per quarter year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nena-rojenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (fritice, povesti, drame, pesni itd.) se vrnejo pošljitelju le v slučaju, če je priložil poštuno.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vas, kar ima stik s listom

PROSVETA

2637-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v sklopu na primer (August 21, 1941), poleg valoka imena na naslovu pomeni, da vam je v tem datumu poteka naročnina. Posreduje jo praviloma, da se vam list ne ustavi.

188

Glasovi iz naselbin

Pomožna akcija

Sheboygan, Wis.—Izčrpek zapisnika tretje seje krajevnega odbora slovenske sekcije št. 4 JPO v Sheboyganu, Wis.

Enajst društev je bilo zastopanih, ki so sklenila skupno delovati v doseg postavljene minimalne vsote \$500 v pomoč našim trpečim rojakom v stari domovini.

Društva so darovala 12 nagrad. Tiketi se dobijo pri vseh društvenih odborih in odborih in pri vseh slovenskih obrtnikih in profesorjih v našem mestu. Na 26. oktobra bo prirejena velika karitativna zabava v slovenski cerkveni dvorani, kjer bodo oddane prej omenjene nagrade.

Medtem, ko je bil izvrševalni odbor že na drugi seji izvoljen, se je na zadnjem sestanku izvolil še publikacijski in nadzorni odbor. Celotni odbor je sledeči: Marie Prislán, predsednica (SZZ), Martin Jelenc, podpredsednik (JPZS št. 4), Johanna Mohar, tajnica in zapisničarka (KSKJ št. 157), John Udovich, blagajnik (KSKJ št. 144). Publikacijski odsek: Leo Milostnik (SNPJ št. 344), Julia Zorman (JPZS št. 10), Joseph Jeray (ABZ št. 82). Nadzorniki: John Modiz (SSPZ št. 63), Joseph Francic (samostojno društvo Ili-rija), Mary Fale (SAZ), Frank Saje (samostojno društvo Nada).

Karitativna zabava bo v oskrbi štirih ženskih društev in sledeče zastopnice so načelnice: Anna Modiz (SZZ št. 1), Agnes Gergisch (KSKJ št. 157), Frances Skrubbe (JPZS št. 10), Louise Bowhan (SAZ).

Prihodnja seja se vrši 28. avgusta v cerkveni dvorani zvečer ob 8. uri.

Johanna Mohar.

tajnica in zapisničarka.

Spomini na mlada leta in drugo

Paris, Ill.—Že čez 33 let sem član SNPJ, zato mislim, da sem upravičen, da tudi jaz nekaj napišem za Prosveto, ki je dober delavski list in bi ne smel manjkati v nobeni delavski hiši Slovencev in Jugoslovancev sploh. Posebno rad prebiram razne dopise, ki so zelo zanimivi. Tudi jaz hočem nekaj napisati iz mojih mladih let.

Doma sem iz okolice Celja na Stajerskem. Živo se še spominjam, kako smo živeli oče, mati in nas kopica otrok v siromašni koči. Oče je bil dinar in piščlo plačo, zato ni mogel nikdar dogotoviti bajte, v kateri smo živeli, ker ni bilo denarja. Imeli smo sicer streho nad glavo, a po da v bajti ni bilo, zato smo hodili kar po goli zemlji. Ni bilo obutve ne obleke in večkrat smo bili lačni kakor sili. Ni čuda, da smo morali otroci iz šole izostajati, ker nismo imeli kaj obleči, posebno pozimi. Mestna občina nam je sicer od časa do časa pošiljala kake stare škricarske cape, frake in cilindre, kot je to omenil moj brat Ciril v svojem dopisu preteklo pomlad. (Tisti dopis je baje prinesel zdravnike neke bolni članici—ko ga je prebrala, je od smeha odzvela.)

Vsed revščine smo morali otroci zgodaj od doma. Meni je bilo osem let, ko sem šel služiti za pastirja. Hoditi bi moral tudi v šolo, a gospodar mi je de-

jal, da me ni udinjal, da bi mu čas zapravil v šoli. V šolo naj bi šel samo v deževnem vremenu in pa v sredo in soboto h krščanskemu nauku. Takrat sem začel spoznavati surovost in hinvračino duhovnikov, posebno v šoli napram nam revnejšim otrokom. Povsod smo bili prezirani in zapostavljeni, čeprav smo se boljše učili in več znali kot otroci "boljših" slojev. Najbolj pa sem sovražil krščanski nauk, ker sem bil vselej tepen. Kaplan je imel posebno piko na mene in me je za vsako malenkost pretepel, da je bil jo. Imel je posebno inkvizicijsko metodo, namreč prijel me je za vrat, mi upognil život med kolena, med katerimi me je držal kakor v kleščah in neusmiljeno udrihal po tistem koncu, kjer me je najbolj bolelo.

Bilo je v aprilu leta 1892 in je bilo rečeno, da bom ostal iz šole ves teden, da pomagam pri oranji in setvi. Pa glej ga spaka, v torko popoldne je začelo deževati in je lilo kot za stavo. Pa kmalu reče gospodinja: "Andrejček, jutri boš pa lahko šel v šolo, ker bo krščanski nauk." Mene je to zelo potrolo, ker sem že vnaprej vedel, kaj me spet čaka v šoli. Zato sem v arcu sklenil, da božjemu namestniku eno zagodem, pa naj se zgodi z menoj kar hoče.

Tisti večer grem na podstrešje. Tam sem našel prašno vrečo, v kateri so hranili moko. Bila je prazna in kakor nalašč za moj namen. Zvijem jo skupaj in odnesem v listnjak, kjer sem spal in si jo drugo jutro spretno vtaknem v hlače, ki so bile zadosti prostore, ker so bile gospodarjeve. Ko pridem drugo jutro kot po navadi v šolo, je bil že tudi kaplan na svojem mestu. Vzame listo grešnikov v roke in začne brati imena. Seveda sem bil spet jaz prvi na vrsti, pa čudno, to pot se nisem posebno bal, ko me je prelomil na dvoje kot pipec za dva solda, stisnil ustnice in pričel neusmiljeno mahati. Pokalo je kot bi pral plohu. Naenkrat je bila vsa soba v dimu, kot bi bila bomba eksplozivna. V šoli je nastal hrup in smeh, da sami sebe niso razumeli. Mene je brcnil "gaspud" z odra daleč od sebe. Imel je dosti opravka, da si je obleko izprašil, ker je zgledal kakor mlinar.

Pa vsaka stvar enkrat mine, tako so tudi moja šolska leta minila. Potem sem še par let hlapčeval kmetom, nakar sem začel delati v majni v raznih krajih. Seveda sem moral povsod trdo delati za svoj kruh, pa bil je vsaj bel kruh, katerega poprej nisem dosti okusil. Ko mi je bilo 21 let, sem bil potrjen k vojakom. Po treh letih sem bil odpuščen domov. Na dopust sem prišel leta 1905, nakar sem se oženil s svojo sedanjo ženo. Nato sva se podala v Nemčijo, odkoder sem prišel leta 1907 v Ameriko, kjer sem še zdaj. Najprvo sem bil v več krajih v Kansasu. Od tam sem prišel v Clinton, Ind. Od tam sem odšel v Paris, Ill., kjer sem še zdaj zaposlen pri Edgar County Coal Co.

Upam, da mi urednik ne vrže dopisa v koš, ker najvažnejše imam še poročati. Dne 4. avgu-

sta je bil moj šestdeseti rojstni dan. Popoldne tega dne sedim in prebiram časopise in poročila z ruskih front, namreč kako Nemci love Ruse kot bi ogrebali čebele. Ker sem enmalo naglušen, sem skoraj preslišal neko lomastenje za bližnjim koruznim poljem. Ropot je postajal čedalje hujši, kar naenkrat prihrumi izza ovinka veliko število avtomobilov, ki drve naravnost proti moji hiši. Ves prestrašen zavpijem: "Za božjo voljo, to je Hitlerjeva šturmkolona! Na pomoč, ljudje božji! Zajeti nas hočejo kot so Ruse pri Smolensku! Kaj naj storiva, stara?" A ona se zadere nad menoj: "You crazy fool, to niso Nemci in ne Rusi, ampak Slovenci, ki so ti prišli čestitat k tvoji šestdesetletnici!"

In res so se razložili številni moji prijatelji iz dvanajstih avtomobilov. Privlekli so s seboj tri precej debelušne ranjene generale, ki so imeli z ledom obložene glave, tudi drugih dobrot je bilo zadosti; pogacha s šestdesetimi svečami mi je bila poklonjena. Tudi muzikant (John Vrabec) je nategoval meh, da je bilo kaj. Meni je sililo nekaj v oči, da se nisem mogel dostojno zahvaliti vsem prijateljem. Ker bi bilo preobširno, da bi označil imena vas vseh, zato se zahvalim na tem mestu vsem za vse, kar ste mi poklonili in za čast, ki ste mi jo izkazali. Prepričani bodite, da vas ne bom pozabil, dokler bom živ.

Barthol Oblak. 213.

Spomini iz štrajka

Imperial, Pa.—V zadnjem dopisu sem zapisala, da se naši prijatelji gotovo še spominjajo, kako smo pred mnogimi leti živeli v Westmorelandu, posebno pa leta 1922, ko je bil majnarski štrajk. V tem dopisu bom opisala, kako se nam je godilo.

Pred stavko so premogarnji v Westmorelandu (Pa.) delali za malo plačo in dolge ure, tudi po 15 in 16 ur na dan. Otroci niso videli očeta ves teden, marveč je nečeljo. Zato ni bilo čudno, da so se odločili za štrajk in zahtevali krajši delovni čas in več plače. Bilo je ob koncu meseca aprila, ko so se majnarski organizirali v UMWA in se pridružili generalni rudarski stavki.

O tistem štrajku sem že enkrat nekoliko omenila, da smo imeli mnogo neprijetnih ur. Kompanije so najele več postopačev, ki so nas nadlegovali. Vsako jutro so klicali na delo in razbijali po vratih s količki, s katerimi so ustrovali delavce. Ko so družbe videle, da se majnarski nočejo vrniti na delo, so pa ukazale, da se morajo vsi izseliti iz kompanijskih stanovanj. Može postavte so na vseh hišah nabili razglase, da se morajo preseliti do določenega dne. Tudi mi smo bili med tistimi nesrečniki. Bila sem mati petih otrok, najstarejši je bil sedem let, najmlajši pa tri tedne. Moški so hodili vsak dan na unijske sestanke in iskali nova stanovanja.

Dnevi so hitro tekli in izgon-ski rok kompanije se je naglo bližal. Krivice, ki smo jih trpeli v tistem štrajku, bodo gotovo zapisane v zgodovini. Kako so kompanije brutalno postopale z delavci in družinami in kako so njih najeteži metali pohištvo na ceste, tega ne more nihče drugi verjeti kot tisti, ki so bili v štrajku. Še sedaj imam pred očmi žalosten prizor. Gospodinja je tisti dan prala in imela že razobešeno lepo belo perilo, ali biričev ukaz je bil, da mora ta-

koj iz hiše. Rečica je jokala in prosila, da bi ji dovolili vsaj toliko časa, da bi se perilo posušilo, toda ukaz je bil strog. Tisti hudičev policaj je pobral še ne posušeno perilo in ga vrgel na pohištvo, ki je že ležalo ob cesti. Mož omenjene žene se je vrnil malo pred mrakom od iskanja stanovanja. Ko je zagledal, da je njegovo pohištvo med drugim ob cesti, ga je silno potrolo. Tisto noč so prespali ob cesti poleg pohištva, drugi dan so pa njegena moža odpeljali v bolnišnico. Noč je bila namreč hladna, da se je prehladil in dobil pljučnico.

Dne 7. maja sva se tudi midva selila z najino družino iz Jimsona No. 20. Jaz sem močno zbolela radi prehlada, kot tudi moj mali sinček. Bil je star komaj tri tedne in že je bil vržen na cesto. Prestala sva grozne bolečine, ki se jih dobro spominjam, kakor tudi naših prijateljev, katerim se je tudi slabo godilo v tisti stavki. Na stavki smo bili štiri mesece. Kot rečeno, smo se 7. maja "mufali". Živelimo pri Joevu Skodi v Youngstownu, ki nas je vzel pod streho, za kar mu najlepša hvala. Tam nas je bilo več skupaj, tudi naša prijateljica Mary in Tone Sivac. Dne 26. avgusta bo ravno 19 let, odkar se jima je rodila prvorojenka in tako sva z Mary pestovale skupaj. Tudi vsa njih družina je pri SNPJ.

Štrajk na koksovem polju je bil izpuhlen, toda tega niso za-krivili majnarski. Ko je bil štrajk končan, so se začele nove skrbi: iskanje dela in novega doma. Tone Žagar, brat mrs. Sivacove, je šel prvi za delom in ga našel v bližini Imperiala. Pisal je nam, da se delo dobi in tudi stanovanje. Takoj sta se odpravila moj mož in Sivac in res dobila delo in kompanijske hiše. Delo se jima je dopadlo in čez par dni, 8. oktobra 1922, smo se tudi mi odpravili tja iz Westmorelandu.

Tako bo sedaj 19 let, odkar smo se priselili v to malo premogarsko naselbino, ki se imenuje Boggs. Premogorov ni bil slab in se je še prilično zaslužilo, ali kompanijske hiše so bile siromašne, posebno se tisti dve, v katerih smo se preselili mi in Sivacovi. Bili smo prijatelji, zato smo se skupaj preselili, skupaj živeli in imeli enake "hiše". Ko smo se tja preselili, ni bilo ne oken ne vrat, kozijih ostankov pa toliko, da smo jih ostili ven z veliko majnarsko lopato. Vodo je bilo treba nositi 15 minut daleč. Z Mary smo imele grozno veliko dela s čiščenjem, posebno še jaz, ki sem imela pet malih otročkov, najmlajši pa močno bolan, da je jokal noč in dan.

Na vso to žalost se nama je rodila deklica, ko je bil sinček star šele 13 mesecev. Takrat je pisem več mislila ne na cerkev niti na božje namestnike, ali vsekakor sem šla radi drugih otrok vprašat župnika v Imperialu, če bi krtli našo hčerko. Pogledal je v knjigo in zahteval \$25. Ali je to krščanska vera? Ali Bog zahteva tako odiranje siromakov? Naša hčerka je bila potem krščena v Oberstonu pri McDonaldu. Sedaj, 11. junija, je dopolnila 18 let in ravno na materski dan sem jo predlagala pri društvu 106 iz mladinskega v odrašli oddelku. Ona je najmlajša hčerka in upam, da bo dobra, zvesta članica SNPJ. Danes šteje naša družina osem članov pri SNPJ, sedem v odraslem in eden v mladinskem oddelku. Zdravi smo vsi in se dobro imamo.

Dne 6. avgusta je bil v tukajšnji majni štrajk za unijsko plačo. Trajal je samo dve uri. Sedaj bodo delali po sedem ur dnevno ob unijski plači. Tako je obljubil organizator UMW John Bozarella. Tukaj delata dva sinova podpisane in sprog. Drugič o tukajšnjih farmah, ki jih uničujejo parne lopate.

Anna Gorenc. 106.

Pojasnijo br. Irmanu

Cleveland, O.—Br. Irmanu iz Akrona, ki bi bil tako rad prišel do štrudela na pikniku našega društva Svobode 748 SNPJ na federacijski farmi, želim pojasniti, da tisti štrudel ni bil naš, pač pa privatnih turistov, ki so počitnikovali v turistiških kočah na farmi. Tiste ženske so gotovo imele svoje "dedce" in so se bale vam postreči, da bi ne bile zasajene.

To je resnica, br. Irman in upam, da boste opostili našemu baričev ukaz je bil, da mora ta-

Sodobno malikovanje

Marsikomu se bo zdelo čudno in neverno na prvi pogled, pa je le resnično: današnji vek malikuje, kakor je pred tisoč, dvatiso več leti. Tudi taki, ki "nič ne verujejo" premnogokrat prav smešni v oboževanju jih malikov; in smešni so tembolj, ker se ne zavedajo, da so si ustvarili malika, pred-terim klečeplazijo. Morda je prav med o-ki "nič ne verujejo", še največ takšnih, ki natično vnameo kadijo svojim "prekokom" proglašajo njihov "evangelij".

So gotovi predmeti in osebe, na katere že po naravi bolj navezani nego na druge ni nič hudega. Hudo je, da človek v nagnjenih le prerad pretrava in zaide v tizem. V današnjih časih, ko so v mnogih vah misli strašno zbežane zaradi propa-ki se poslužuje vseh sredstev, se pa celo da se človek danes navdušuje za stvar, ki še pred nedavnim preklinjal.

V mislih imam današnje diktatorje in ve "evangelije". Ves svet je še do pred kra-vedel in govoril o njih samo slabo—to je bilo tudi več kot dovolj povoda. To je po-nam, Primorcem, prav dobro znano. So-je velika večina pribežala z rodne grude-gentino vprav zato, ker nismo mogli pre-fašističnih "naukov" in načina njihovega-ljavljanja s pomočjo mangelov, ricinusa-olj, pretepov, požigov in umorov, konfi-skali taborišč, ječ in smrtnih obsodb, ki iz-izrekali črni tribunal. Poleg za vsakega v-nega človeka že v naprej odbijajočega de-da so fašistične "škvadre"—oznanjeval-izvrševalke fašističnega "evangelija"—t-sami izmečki človeške družbe, je bil ta-za nas odvraten tudi zato, ker se je v-krajih izživljal v preganjanju, zatiranju-čevanju vsega, kar je bilo slovenskega in-škega. Ko smo iz domačih krajev, ki jih-fašizem spreminil v pravo ječo, prišli v-smo z zadoščanjem ugotovili, kako pora-sodba vsega svobodnega človeštva za "ev-lij", ki ga je oznanjal rimski diktator. In-tako odbijajoča je bila: pozneje sodba o n-ki jih je začel širiti nacistični "mesija".

Kako je pa danes?

Če se nekoliko ozremo okrog sebe, bom-tovili, da so mnogi ne samo spremenili-sodbo, marveč da celo javno zagovarja-jatorje.

Nekateri opravičujejo svojo "vero" v f-ja z uspehi, ki jih je dosegla Nemčija v d-nji vojni. "Ta zna! Ta je poraženo Ne-dvignil tako, da se ji noben narod v Evr-more upirati!" Tako pravijo takšni l-judje, ki ne vidijo, da so dosedanje zmag-nemškega delavca in inženirja, oziroma, povedano, delo nemškega naroda, ki je b-laven, discipliniran, mnogo bolj patrioti-go drugi narodi Evrope in povrh tega v- v zavesti, da je najbolj popoln med nar-svetu ter zato poklican, da drugim us-Jasno je, da z narodom, ki ima takšne la-lahko vsak voditelj doseže uspehe. Vpr-pa je, ali je to, kar je Hitler dosegel s t-je nemški narod nahujskal proti vsemu-zares uspeh? Ali ni to strahovita zabl-končno tudi strahovita nesreča za nemš-rod? Hitler je tekom dolgih let izsesava-ški narod in ga držal pri vztrajnem delu-ženega—počemu? Zato, da je gradil-letala, topove, vojne ladje, izdeloval-strojnice, bombe in granate; da je izde-la-hovito vojno mašinerijo, ki je doslej p-drala vse one narode na evropskem kon-tu, katere si je izbrala kot žrtve, in ki je-vrsto mesecev pustoši, razdeja, uničuje,so doslej podjarmili skoro vso evropsko-razen Rusije, katero so tudi že napadi-vsega sveta, ki je proti totalitarcem, ne-vklonili. Prej ali slej bodo premagani, traja sedanja vojna še pet ali deset let. S-lej bodo Nemci poraženi od druge, naj-veliko uspešnejše vojne mašinerije, ki je-s polno paro gradijo demokratične drž-pa se bodo v svojem boju proti ostalemu-izžepali ter bodo od onemoglosti podleg-

Kakšna bo končna bilanca Hitlerjevih-hov"? Orjaško delo nemškega naroda, iz-tekom dolgih let in z velikimi žrtvami, b-čeno, sto in stotisoč Nemcev se ne bo-vrnilo z bojišča, na milijone bo ranjenih-habljenih, mnoga nemška mesta unič-bnemški narod bo nosil posledice sovra-je zasejal. In tedaj bo marsikateri, k-pravi o Hitlerju "ta zna!", prišel do spo-da Hitler ni znal.

Kako odlično bi živel danes nemški-če bi bil Hitler mobiliziral njegovo ener-je za izdelovanje vojnih strojev, marveč za-za izdelovanje vojnih strojev, marveč za-njo cest, železnic, stanovanjskih hišic-lavce, za izboljšanje polj itd. ter za pre-njo koristnih izdelkov, ki bi jih v svetu-zamenjal za takšne predmete, ki jih N-(Dalje na 3. strani)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 18. avgusta 1921)

Domače vesti. V Avelli, Pa., je umrl

Andrej Guzelj iz Nove Oselice.

Delavske vesti. V Minneapolisu si

omisljajo zadrugo za gradnjo hiš.

Inozemstvo. Tajna pogodba med Fran-

Poljsko ovira Ligo narodov.

Sorjetska Rusija. Ameriška pomor-

va iče precej kontrole v Rusiji.

Skupina nemških vojni ujetnikov koraka v rusko taborišče.

Francija na obročku

Petaiova vlada neokupirane Francije je zadnji teden obvestila svet, da bo sodelovala s Hitlerjem za "novi red".

Prav za prav je Petaiova vlada — v kateri ima glavno besedo admiral Jean Darlan, podpredsednik vlade — povedala svetu to, kar ji je Hitler diktiral, da mora povedati.

Popolna kapitulacija impotentne vlade v Vichyju pomeni, da bo diktator Hitler zdaj dobil francoske bojne ladje kolikor jih je še ostalo, da pride pod njegovo kontrolo francoska armada v Afriki, kateri poveljuje stari general Wey-gand, in v Hitlerjevo pest pridejo francoske letalske in pomorske baze v Afriki, to je v Tuniziji, Alžiru, Maroku in v Dakarju na centralno-zapadni afriški obali — ako vsaj nekatere teh oporišč prej ne zasedejo Angličji.

Za Ameriko znači ta kapitulacija akutno krizo. Francosko otočje v Zapadni Indiji, tik pred nosom Združenih držav, v katerem je Marti-nique največji otok, je samo eden predmet te krize. Ali naj Amerika dopusti, da bo Marti-nique sodeloval s Hitlerjem za "novi red"? Kaj pa Dakar v Afriki, od katerega je komaj okrog 700 milj do Brazilije v Južni Ameriki? To po-meni dobrih šest ur po zraku čez Atlantik. Ali bo Amerika, katere se je postavila za čuvarico zapadnega sveta, mirno gledala, ko se Hitler polasti Dakarja?

Hitler se ne briga za sodelovanje starcev, ki opravljajo njegovo valpetsko službo v Vichy-ju. Kaj mu bodo stari admirali in maršali, ki so že z eno nogo v grobu! Kar Hitler hoče in potrebuje, je Weygandova armada v Afriki, so francoske bojne ladje in so pomorske baze na severnem in zapadnem afriškem bregu — in kar Hitler najbolj hoče, je to, da si vse to vzame brez truda in boja.

Nekdaj ponošna in bogata francoska republika je izza svojega padca pred enim letom že prazna lupina; roparski Hitler jo je ožel in obral do suhe kosti. Kar je od Francije še ostalo, je zunaj Evrope, v Afriki, kamor naciji še ne dosežejo — in zdaj gre za to, da poberejo vse.

Nekdaj ponošna Francija, zibel prve socialne revolucije in globokih socialnih tradicij, je danes na obročku v nosu in opotekati se mora za onim, ki jo drži in vleče za obroček.

Križano in ponižano francosko ljudstvo? Danes je brez besede in brez moči. Nikdar v svoji zgodovini še niso Francozi ležali na tleh tako izbičani in tako slabi kot danes. Zdaj šele vedo, kaj so izgubili!

Ampak svoboda ljubeči Francozi še niso izgubili upanja. Dokler stojita pokonci Anglija in Amerika in dokler se hrabro otepa Rusija, je med njimi — kakor je med vsemi svobodno ljubečimi ljudmi — trdno upanje, da se Fran-cija prej ali slej dvigne s tal prerojena, pomla-jena, očiščena vseh propal in izkoriščevalcev, svobodna in demokratična kot še ni bila nikdar.

Japonsko izzivanje

Hitler je kakor lajnar, ki drži opico na veri-žici, katere skake naokoli in molli posodico za novčice. To službo opic opravljajo zanj Mus-solini, Franko, Pavelić, Tiso, Petain, Quisling in japonski militaristi.

Japonski militaristi zadnje čase spet tolčejo po velikem bojnem bobnu. Hitler jih suje, naj udarijo na Rusijo izza hrbta, obenem naj pa dražijo Ameriko in Anglijo, da odtegneta čim več bojnih ladij z Atlantika na Pacifik.

Ko so japonski militaristi z "dovoljenjem" Petaiove vlade vzeli francosko Indokino v svo-jo "zasebno", bi zdaj radi storili isto s Siamom. Siam, neodvisna država v angleški sferi, je sama na sebi brez-pomena, je pa most do Bur-me in britanskega Malajskega polotoka, od tam je pa samo en korak do nizozemske Vzhodne Indije, katera je bogata na olju, cinku in kav-čuku. Anglija in Amerika imata menda spo-razum, da ne bosta pustili Japoncem v Siam.

Nobenega dvoma ni, da Japonska pod Hitler-jevim pritiskom izziva konflikt na Pacifiku. Prav za prav se Japonci boje tega konflikta, računajo pa, da Anglija sama ostane pasivna in ameriški kongres ne bo dovolil vojne. Tako japonski militaristi izigravajo situacijo in nič ne pomisljajo, da mora biti vsake potrpežljivo-sti enkrat konec.

ZELENI GRADOVI

Ljubzenski roman iz južnoameričkih divjin

Spisal W. H. HUDSON

Prevedel IVAN JONTEZ

(Se nadaljuje.)

Proti večeru je dež ponehal in jaz sem se odpravil k reki, kjer sem se vsedel na kamen, se sezul in spustil svoje opraskane noge v hladno tekočo vodo. Zapadno polovico neba je medtem spet prevlekla čista modrina, kakršna se opaža po dežju, toda listje je še blestelo od mokrote in mokra drevesna debela so se zdela domala črna pod svojim zelenim svodom. Tam v ozadju, na vzhodu so se pa prahuarski griči, obsevani od zahajajočega sonca, čudovito lepo odbijali od sivih deževnih oblakov, ki so se pogrezali za njimi, nudeč očem prizor mistične krasote, spričo katere sem malone pozabil, da so me isti griči na smrt utrudili ter se grdo ponorčevali iz mene. Naj tej strani, takisto kakor proti jugu in severu, se je razprostiral odprt gozd, dočim je zapadna stran pokrajine nudila povsem drugačno sliko. Onostran reke in ozkega pasu zelenja in pritlikavih dreves se je širila pusta rjava planota, prenaajoč polagoma v dolg, nizek skalni greben, izza katerega se je dvigala pod nebo samotna stožčasta gora, skoro do vrhuna pokrita z gozdom. To je bila gora Ytaioa, najvišja točka v tej okolici. Ko se je sonce nagnilo prego grebena na robu savane, je zapadno nebo prevlekla mehka rožna barva in očem se je zdelo kakor bi bil oddaljeni veter od nekega prinesel rožnat dim in ga pustil obviseti v zraku nalik tenkemu, sijajnemu pajčolanu, skozi katerega se je videlo v daljavi nebo, višnjevo in prozorno. Nad menoj so letele jate nekih ptic, na potu v svoja gnezda, dajajoč od sebe čudežne glasove, ki so se slišali kakor cingljanje zvončkov; in jaz sem čutil, da je bilo nekaj prozornega tudi v teh ubranih zvocih kapljic, ki so padale na moje srce kakor deževne kaplje v tolmun, kjer zmešajo svojo svežo nebeško vodo z vodo zemlje.

V razburkani tolmun mojega srca je moralo kaniti nekaj teh posvečenih kapljic — od ptic, ki so leteli nad menoj, od škrlatne oble, ki je zdaj zatonila za obzorje, od potemnelih gričev, od rožnate in višnjeve neskončnosti neba, od vsega vidnega kroga, kajti počutil sem se povsem očičenega in v meni se je porajala čudežna dovzetnost za tajinstveno nedolžnost in duhovnost narave — slutnja nekega cilja, nemara neskončno oddaljenega, proti kateremu se vsi pomikamo; in časa, ko bo nebeški dež spral z nas vse madeže in nesnago. Ta čudežna spokojnost, ki sem jo tako nepričakovano našel, se mi je zdela zdaj neizmerno več vredna kot vsa rumena kovina, ki sem jo bil iskal, toda je nisem našel, in več kot vse, kar lahko nudi. Zdaj nisem imel več nobene druge želje, kakor da bi v miru preživel vsa sezono v tem kraju, tako oddaljenem, ljubkem in spokojnem, kjer sem doživel tako nenavadno razodetje in tako blagoslovljeno razočaranje.

S tem je bila zaključena druga doba mojega bivanja v Guyani: v prvi dobi sem sanjal o knjigah, ki mi bo prinesla slavo v domovini in morda tudi v Evropi; druga, izza mojega odhoda iz gorske dežele Queneveta, je bila prežeta s sanjami o silnem bogastvu — o zlatu v teh pokrajinah, ki so zmotile že toliko glav izza časov Alonza Pizarra. Ampak če sem hotel ostati zdaj tu, se je bilo treba pobotati z Runijem, ki je mrk in molčeč čepel gori v svoji bajti — in on se ni zdel eden tistih, ki jih je lahko pridobiti zase z lepo besedo. Meni je postalo jasno, da je napočil čas, ko se bo treba ločiti od mojega srebrnega vžgalnika.

Odločen, takoj izvesti svoj sklep, sem se

vrnil v hišo ter se vsedel na klado poleg ognjišča, nasproti mojemu mrkemu gostitelju, ki je sedel na svojem starem mestu in kadil kakor bi se ne bil ves čas moje odsotnosti za las premaknil. Jaz sem si zvil cigareto, nato pa potegnil iz žepa vžgalnik. Njegove oči, ki so pazno sledile mojim kretnjam, so se za hip zaskrile; nato je s prstom pokazal na žrjavico pred menoj. Jaz sem odmajal z glavo in udaril z jeklom na kreslini kamen, od katerega se je utrlil šop iger in vžgal netivo v srebrni škafli vžgalnika. Ko sem prižgal cigareto, pa nisem spravil vžgalnika v žep, temveč zapel verižico, na kateri je visel, v gumbnico svojega plašča in pustil, da je tam bingljaj in dražil divjakove oči. Ko sem pokadil cigareto, sem se krepko odkšaljal ter uprl oči v Runija, ki je s svoje strani tudi napravil rahlo kretnjo, ki je pomenila, da je bil mož pripravljen poslušati, kaj mu imam povedati.

Moj govor je bil dolg, ker je trajal najmanj pol ure; ko sem govoril, je vlada med mojimi poslušalci smrtna tišina. Tikal se je v glavnem mojega romanja po Guayani: našteval sem imena krajev, katere sem bil obiskal in rodov in poglavarjev, s katerimi sem prišel v dotik, kar mi je omogočilo, da sem govoril zdržema in obenem prikrl svoje nepoznanje narečja mojih poslušalcev, ki mi je bilo še tuje. Guayanski divjak namreč sodi človeka po njegovi vztrajnosti. V njegovih očeh je enakovreden mož le oni, ki si upa nekaj vzdržati, na primer stati nepremično kot bronasta soha na lovske preži, nepremično sedeti ali ležati pol dneva, prenašati bolečine, često nalašč prizadete, ne da bi trenil z očesom, ali govoriti uro ali dve brez oddiha. Šele po takem dokazu zmogljivosti morete upati na njegovo spoštovanje in prijateljstvo.

Kar sem mu v resnici imel povedati, sem izgovoril v nekaj besedah, s katerimi sem zaključil svojo v resnici nesmiselno tirado. In to je bilo, da sem bil vedno in povsod prijatelj Indijancev in da si želim, postati tudi njegov prijatelj in živeti z njim v Parahuriju kakor sem živel z drugimi poglavarji in rodovi na svojem potovanju; in da bi on in ostali člani njegove družine ne gledali name kot na tujca, temveč kot na svojega prijatelja, brata, Indijanca.

Jaz sem umolknil in okrog mene je zavel priten šum, kakor bi moji poslušalci izpuščali iz svojih pljuč zadrževano sapo. Runi, ki se še vedno ni zganil, je polglasno zabrundal.

Tedaj sem jaz vstal, odpel verižico s srebrnim vžgalnikom in gumbnico svojega plašča ter mu poklonil oboje. Mož je darilo sprejel, sicer ne preveč vžliceno kakor bi morda pričakoval tujec, vendar dovolj voljno, da sem bil prav zadovoljen, ker sem bil prepričan, da sem napravil ugoden vtis nanj. Verižica in vžgalnik sta nato šla iz rok v roke, dokler ju niso vsi navzoči potežkali in ocenili in sta se naposled vrnila v njegove roke. Nato je velel prinesiti pljače.

Naključje je hotelo, da je bila v hiši zaloga kaserije, ki so jo ženske najbrž napravile šele pred nekaj dnevi, ne vedoč, da bo šla predčasno po grlu. Trenutek pozneje je bil prinesen velik lončen vrč in Runi je kot prvi pobožno srknil iz svoje šalice; jaz sem ga posnemal in za menoj še drugi. Pile so tudi ženske, dasi mnogo manj kot moški. Runi in jaz kot glavna junaka večera sva seveda pila največ, ker je tako zahtevala najina pozicija.

(Dalje prihodnjik.)

svoje rodoljubno stremenje tudi s kozo, ki je parkrat nastopila kot gost v "Desetem bratu". Njen impresario, poljedelec s Posavja, je koj skrajja zahteval za sleherni njen nastop igralnega honorarja 3 gld., beri šest kron. Naši prvi igralci ne dobe toliko! — Le rodoljubna požrtvovalnost je napotila tačas intendantco, da se je vdala tej pretirani zahtevi navzlic odločnemu protestu odbornika doktorja Knofa, v čigar delokrog spadajo igralni honorarji in ki se je ponudil, da za šest kron sam igra ono vlogo... Poljedelec s Posavja pa, kaj je on storil? Šel je in koj po drugi predstavi — spoznavši važnost svoje živali in da z njo stoji in pade četrto dejanje — podvojil svoje zahteve s smelo motivacijo, da v govoru stoječa kozo po svojih nastopih ne da toliko mleka kakor sicer! S to čudno trditvijo je možak čisto navadno sumničl našo vrlo dramo, da se pri "Desetem bratu" med akti v temi kulis skrivajo korišča s hasnovitimi kozjim mlekom! Henda! — Umevno, da je intendantca takoj razrušila pogodbo z imenovano kozo in dala igro z repertoarja, dokler ne vzgoji v lastni režiji druge sposobne reprezentantije za navedeno vlogo.

Občinstvo se ne bo jokalo zanj! Siguren nastop je sicer imela, to je res, in degažirano igro; — ali silila je preveč v ospredje, na zoprn način iskala kontakta z galerijo in z dijaki in tako brezokusno ekstemporirala, da se je dvakrat moral režiser zaradi nje zagovarjati pred cenzuro. O drugih njenih napakah rajši molčim, ker ne maram povzročevati sitnosti uredništvu, kamor bi brez dvoma pridrivila tudi ta kozo, da vzpizori običajni škandal zaradi kritike!

Da, da, vsi imamo svoje težave!

Moja godba v batiranki nad menoj je imela četrte ure odmor za večerjo. Sedaj pa je že zopet sprožila svojo lajno in z okrepljeno silo nanovo pričela:

trgati ro - žice,

delati pu - šeljce,

če sem jaz fantič zate!

O da bi ji vsegaomogočnost nebeška naklonila kugo v gobcu in na parkljih!

O!... O!... Grižo dobivam v ušesih in zgaga me dere po možganih! O!... Ako ne bi šlo za stvar...

Ali gre za stvar! Te težave... hočem reči, bridke izkušnje zaradi koke in tistih dveh zob ne smejo plašiti slavne intendantce v njenem hvalevrednem stremeljenju za pridobitev in vzgojo domačih moči, stremljenju, v katerem jo bomo mi, občinstvo, vsekakor podpirali.

Baš sedajle — čudno naključje — se ponuja ugodna prilika. Podpisaneu namreč po čudnem naključju ni neznana taka domača moč — ženska — takorekoč mlada dama, pevka, ki bi se jo utegnulo pridobiti za deske, ki pomenjajo slovensko Talijo! Pretiranih zahtev pač ne bo stavljala, ker je bolj skromnega, čeprav zelo častivrednega stanu...

Da pa ima v govoru stoječa dama izredno zdrav, doneč in vztrajen glas, lahko podpisani iz lastnega prepričanja potrdi! Nekaj neverjetnega! — Po enih mislih bi jo kazalo kar eno dve, nemudoma in brez daljšega pomisleka, angažirati! Bog, ako sprejme!

Seveda je začetnica! Ali to je skrajja skoraj vsaka! Se bo že izobrazila! Trilčkov kajpada ne zna peti. Pa se ji pove in pokaže, da je treba s tresočim prstom pritisniti na goltanec, pa jih bo znala. Če so se druge naučile, se bo ta tudi! Materijal pa ima, materijal... 93 kil! In če nastopi v lepem, čednem triko, vem, da bo imela uspeh.

Mlada dama sicer nekoliko škil, ampak le eno oko, in mislim, če bi pred predstavo stopil režiser pred zastor in rekel: "Slavno občinstvo! Tako in tako — gospica I. I. nocoj nekoliko škil in prost, da bi se to blagohotno upoštevalo" — pa bi se blagohotno upoštevalo!

Da le ne poje škilasto! V tem pogledu pa ni pomisleka: tri ure lahko vkup prepeva mlada dama in ji glas ne pade niti za pol centimetra. Neverjetno! In tudi drugače — njene forme — namreč oblike — hočem reči manire: fine! Vidi se, da je vajena boljših hiš! In če bi se jo povabilo na gledališko večer-

Grupa oblačilnih delavcev tvori črko "V" na karnevalu, ki ga je priredila unija v New Yorku in korist Angleško-američkemu ambulancnemu zboru.

Literaren večer

Fr. Milčinski

Gioconda. Drama s preveč dejanji in premalo dejanja... Spisal D'Annunzio.

Dušeča mora veje z odra, neslišno širi svoja baržunasta krila nad redko sejanim občinstvom. Enakomerno prše otožno parfimirane besede, uho jih čuje, do srca ne segajo, zakaj papirnatost so... Ali bo dolgo trajalo?

Za hip vzbudi pozornost Danilova, ko vjarno objame Taborsko in jo, prijemši za glavo, poljubi... Morebiti bi ji rada razmršila skrbno zgrajeno frizuro... Kdo ve! Umetnice so od vrage in Taborska je nevarna konkurentka...

Potem zopet trudni mir...

Črne pogrebne rokavice, ki se jih Nučič cel večer ne iznebi z rok, učinkujejo hipnotizirajoče na onemoglo občinstvo. Težke veke se zapirajo... tišina zavlađuje, kakor v zakletem gradu... le počasno, redno dihanje se čuje.

Iz ozadja se širi mrtvaški duh; nekomo se pote noge...

Le malo še in omotica objame parter in lože... Kajti galerija je prazna...

V tem kritičnem trenutku se gospici v tej in tej loži, angelu z rdečimi lili in z rdečim klobukom, na glas kolne in — nevarni čar je strl! Občinstvo se zdrami, lahen nasmev spreleti gledališče in sto hvaležnih oči se obrne v ložo...

V svoji loži v ozadju dela pokoro dr. I. Zelo je nesrečen in sili domov. A njegovi soprog baš danes ugaja v gledališču; nov klobuk ima, umotvor, vreden pozornosti, ki jo vzbuja. Dr. I. se zmuzne v bufet, ondu naj-

jo, vem, da ne bi nevljudno odklonila! Manire ima, manire!

Po mojih mislih je škoda za vsak trenutek, ki se odlaga njen angažma. Najumestnejše bi bilo, če pride koj jutri po kosilu kak odbornik k meni, tak, ki se spozna na ženske... Mlada dama namreč stanuje na isti cesti kakor jaz, ne daleč, takorekoč v isti hiši. Pa jo dava poklicati iz stanovanja in sklenemo pogodbo! Tako bo najlepše! Slavni intendantci kar čestitam!

In čez kakih osem dni lahko nova zvezda že nastopi slavnostno na našem odru, morebiti v "Desetem bratu" hkratu z novo kozo in očara presenečeno občinstvo s svojo neverjetno ljubko pesemco:

"Trgaj mi ro - žice, Delaj mi pu - šeljce, Če sem jaz fantič zate!"

O!...

Če bi pa slavna intendantca nepričakovano vendarle odklonila angažma mlade domače umetnice, kar bi bilo zelo, zelo obžalovati, naj mi vsekakor izvoli sporočiti ta svoj ukrep najkasneje do 6. prihodnjega meseca, da lahko še pravočasno odpovem svoje stanovanje in se preselim. Jaz sem sit, jaz sem sit teh rožic in pušeljcev in jih ne bom več poslušal. Nač, jaz že ne, jaz že ne! Nisem jaz fantič za to!! F. ŽOLNA, član "Dram. društva" in gled. abonent.

činstvo, ker je premalo
Noskovi...

Domov grede me je v
terasantno obrti suple
kaj sta se pravzaprav
ženski v tretjem dejanju
kaj so odrezali Settali
Tačas mi je ušlo uho
čeno kritiko dolgega, z
ga gimnazijca brez zla
nje, ki je z zobmi
razkladal tovarišu, d
tudi ne piše slabše...

Došla sva večno ml
Ružo; logike je pogreš
"Če je mož ne ljubi, z
ona ne poišče dru
Manjka se možkih! Ne

Bednarik se piše m
naša gledališke liste
naročnino za sedeže.
šel k meni po denar,
kusil izvedeti še njeg
nje. Bil je zelo rezu
kor da je prisegel u
nost. Povedal je le, k
bolj boli: kamor koli
listom ali po denar, po
ga prijemajo zaradi re
"Oprostite, gospoda, j
rem nič zato! — Da, p
mo stokanje imate l
dru, kdo bo pa hodil
stokanje! Stokanja j
volj doma, grem rajš
gostilno, kakor da bi
gledališču poslušati st

Tako pravijo ljudje
jega lastnega mnenja
kor ni hotel razodeti
mel! Bilo bi zoper du

"Sigurnost"

Založnik: Kako mon
gotovostjo opisovati
pa niste bili še nikoli

Pisatelj: Ker sem
da tudi še noben čita
tam.

Preveč zahtev

"Gospod, vaš pes me
nil v meča."

"Pa vendar ne zahte
vas tako majhen piše
v nos?"

Ali ste naročili n
"Prosveto"? Podpiraj

TISKARNA S.N.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča de

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnik
koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slov
ščem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S
TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Cene zmernne, unijsko dele

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, ILL.
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije so lahko naroči na list Prosveta eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine in en član iz druge družine. List Prosveta stane za vse snako, za člano ali nečlano eno letno naročnino. Ker pa člani plačajo pri osebnem tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroči da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je v vsaki gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: — Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha b SNPJ, ali če se preseli proč od družine in na zahtev sam d tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako t stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto nar

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Cicevo in Chicago \$2.00
1 tednik in 4.00	1 tednik in 2.00
2 tednika in 3.00	2 tednika in 1.50
3 tednike in 2.40	3 tednike in 1.20
4 tednike in 1.80	4 tednike in .90
5 tednikov in .60	5 tednikov in .60

Za Evropo je \$3.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je v vašo list

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawdale Ave. Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od članov moje družine:

2) _____ Čl. družine št. _____

3) _____ Čl. družine št. _____

4) _____ Čl. družine št. _____

5) _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Odprto pismo
slavni gledališki intendantci

Fr. Milčinski

Ker se pečajo sledeče moje skromne vrstice z gledališčem in je svet pač tak, zlasti v Ljubljani, prisiljen sem z ozirom na svoje pošteno ime in na umiljivo občutljivost svojih ljubljenskih zaročenec poudarjati, da za kulisami tega pisma ni iskati nikakih kovarskih nagibov ali neplemenitih namenov! Zase ne hrepeni podpisani po nikaki koristi in zgolj za svojo osebo ne bi on zinil ne enega koraka, se-deč za to svojo samotno pisalno mizo, zlasti ne v navzočih skrajno težavnih okoliščinah, ko so stene novih hiš tako pregrešno tenke in sem sirota zavezan poslušati sedaj že osemnajstič genlji refren:

"Trgaj mi ro - žice,
Delaj mi pu - šeljce,
Če sem jaz fantič zate!"

osemnajstič ta refren in le ta refren, ki ga prepričano in vztrajno poje gorenja kuharica — (naj umre smrt-krivčnika in krvave macke naj lije na onem svetu!) — poje gorenja kuharica danes kakor vsak dan in toleče zraven

bržle danes kakor vsak dan, kajti gostaci nad menoj jedo na petek in svetek bržle, vsak dan bržle!

Ampak le iskrena rodoljubzen in nesebično zanimanje za razvoj naše gledališke Talije mi sili pero v roko, da tem ne več ne navadnim potom položim dokaj slavni intendantci na domorodno srce vljudno, a hkratu nujno prošnjo oziroma poziv, naj se v svojem požrtvovalnem delovanju za prosep našega gledališča v čim najpozornejši meri ozira takorekoč na domače moči!

Brez ugovora je seveda priznati, da je slavna intendantca baš v tem oziru dokaj storila že...

dokaj stori - la že, če sem jaz fantič zate... Namreč... Kaj sem hotel reči...

O!... Da bi ji hostne mravlje zlezle v goltanec, tej nesrečni batiranki kuhinjski! Ali ne bodo nikdar konca vzele te rožice, ti pušeljci in ta fantič zate! Vrag jo lastnoročno jahaj, do vratu bosu, skozi koprive na Klek!... Koliko greha delam vsak dan v mislih in besedah zaradi te ženske in v nevarnost spravljam blagor svoje neumrjoče duše! O!... O!... Nervozen sem... že tri mesece, tri mesece pa še bom, pra-

vi zdravniško izpričevalo... Naj slavna intendantca blagovoli to naklonjeno upoštevati!

... dokaj storila že, sem hotel reči, in si z zaslužnim pospeševanjem domačih moči spleta neverjetlj lovorenec takorekoč! — Res!

Ali ni na primer s srečno roko angažirala novega suflerja rojaka, čigar zdravi, doneči organ, zlasti kadar je popolnoma disponiran, vzbuja najlepše nade. Za svojo skromno gašo gotovo ne bi bil zavezan, se tako napenjati, da ga je čuti noter v bufet! Ali živa vna, svetli ogenj tli možu v prsih, to je! In le prav bi bilo, da se ga da dalje izobraziti v njegovi stroki na Dunaju ali pa v Pragi. In pa benefica mu gre!

Iz narodogospodarskih ozirov je, mimogrede omenjeno, sploh zelo hvalevredno, da slavna intendantca prireja vsako leto benefice našim vrlim domačim močem oziroma njih upnikom! In pa tista dva srednja zoba po deset kros, ki ju je v povzdigu Talije dala intendantca vstaviti nadebudnemu gojencu Dramatične šole! Zal, mladenič ta ni bil hvaležen in sveti ogenj mu ni tlel v prsih; čim je imel zoba, izneveril se je naši drami in je sedaj steber nemškega gledališča v Trbižu... Hanba! Bridke izkušnje je imelo gledališko vodstvo v zahvala za